

**VIDENS OG
UDVIKLINGSENHEDEN**

CFD
Oktobervej 22A
2860 Søborg

T: 4439 1100
M: 4085 1315

Viden@cfd.dk
www.cfd.dk/viden

August 2025

Særlige vilkår ved at være CODA

Eva Juul Toldam, Natascha Sofie Søndergaard & Niels-Henrik M. Hansen

Som hørende barn af døve forældre vokser man op med at tale tegnsprog i hjemmet og med, at den visuelle sans er den primære. Når barnet eller den unge er i institution, på uddannelse eller sammen med hørende venner indgår de i sammenhænge, hvor der bruges dansk tale, og hvor høresansen er central. Man kan populært sige, at de bevæger sig mellem to verdener, og det sætter nogle særlige rammer for deres kommunikation og andre elementer af deres adfærd. Dette er netop omdrejningspunktet for denne artikel, der tager afsæt i et interview- og litteraturstudie gennemført af CFD.

Undersøgelsen

I 2024 udførte CFD en interviewundersøgelse med seks CODA'er mellem 14-21 år og en norsk ekspert, der arbejder med CODA- børn. Nogle interviews er udført som dobbeltinterviews, hvor to deltagere blev interviewet samtidigt. Nogle blev udført som enkeltinterviews. Derudover er der foretaget en litteraturundersøgelse af international forskning på området.

Overordnet viser interviewstudiet, at de fleste unge ikke tænker så meget over at være CODA eller at have døve forældre, idet det opleves som

UNG CODA I DANMARK

CFD Rådgivning, Viden og Udvikling har i 2024 gennemført et litteraturstudie og en interviewundersøgelse omkring unge CODA'er. Seks unge i alderen 14-21 år med døve forældre har deltaget i interviews. Denne artikel indgår i en artikelserie, der gennem forskellige problemstillinger og begreber tegner et billede af, hvordan det er at være ung CODA i Danmark. Artiklerne udgives løbende i 2025 og kan downloades på www.cfd.dk/viden

en normal tilstand. De færreste oplever at blive stigmatiseret eller ekskluderet i det døve eller hørende miljø. Snarere udtrykker de, at kan høre til og føle sig komfortable i begge miljøer, og at de har tilhørsforhold til begge miljøer. Her adskiller dette studie sig fra den internationale forskningslitteratur, hvor netop dobbelt eksklusion er et tema, der italesættes i flere udgivelser (Shield 2004, Bishop & Hicks 2005, Clark 2003, Hoffmeister 2008, Moroe 2019, O'Brien 2016, van den Bogaerde & Baker 2016).

CODA: En særlig opvækst

Hørende børn af døve forældre, det man betegner som CODA (Children of Deaf Aadults), vokser op i en helt særlig kulturel og sproglig kontekst (Baker & van den Bogaerde 2014, 211). Ifølge tegnsprogsforskerne Baker og van den Bogaerde (2014) er CODA-børn typisk bimodalt¹ tosprogede, hvilket vil sige, at de både tilegner sig et visuelt sprog (tegnsprog) og et auditivt sprog (dansk talesprog). Tegnsprog defineres som et visuelt sprog, der anvender hænder, ansigt og krop som udtryksmidler. I modsætning hertil er det talte sprog auditivt-oralt og formidles gennem taleorganer og opfattes auditivt (Emmorey, 2002; Sandler & Lillo-Martin, 2006).

Tegnsproget fungerer typisk som barnets primære kommunikationsform i de tidlige leveår og betragtes i denne kontekst som barnets modersmål, selvom barnet er hørende og senere tilegner sig oralt sprog gennem kontakt med den hørende omverden.

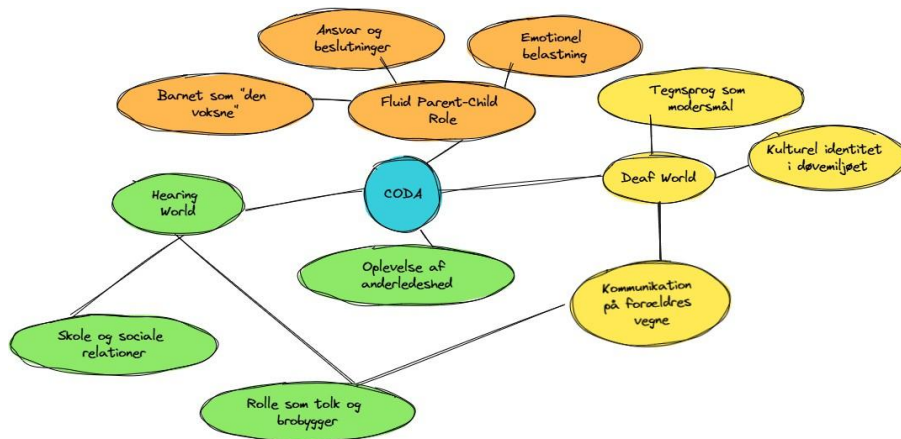
Tegnsprogs visuelle modalitet fremmer også udviklingen af specifikke strategier, såsom øjenkontakt, mimik og rumlig opmærksomhed, hvilket skaber særlige kompetencer, der adskiller CODA'er fra andre (Kanto et al. 2015; Mather & Andrews, 2008).

Forfatteren Clark fremhæver, at CODA'er ofte fungerer som kulturelle brobyggere mellem den døve og hørende verden, hvilket kan være en belastning såvel som en styrke (Clark 2003, 3). Det kan være en styrke at kunne bevæge sig frit i begge miljøer, forstå begge kulturer og danne forbindelser, som andre ikke kan. Men det kan også være belastende at føle, at man hele tiden skal oversætte, forklare og navigere mellem to logikker og forventninger (Allard & Roos 2025). Det gælder særligt, når man selv har behov for plads og ro til egen udvikling. Det kan blive tydeligt i ungdomsårene, hvor behovet for løsrivelse kan komme i konflikt med forældrenes afhængighed i forskellige sammenhænge.

Samtidig nævner flere CODA'er i interviewene, at omgivelsernes nysgerrighed ofte er præget af en række tilbagevendende spørgsmål: Er tegnsprog det samme i alle lande? Hvorfor er du ikke selv døv? Er det svært at lære tegnsprog? Disse spørgsmål kan opleves som både beundrende og udmattende – og vidner om, at CODA'er ofte har en rolle som formidlere mellem verdener. Det ses også i andre undersøgelser

¹ Modalitet henviser til den måde, et sprog udtrykkes på – altså kommunikationsformen (fx tale, skrift, tegn). Når man er bimodal, behersker man to modaliteter.

(Allard & Roos 2025) og fremstår som noget, der en del af hverdagen for mange CODA'ere.

Figur 1. Mindmap med nogle af de særlige problematikker CODA oplever. Opstillet med afsæt i interviewundersøgelsen.

Man kan sige, at de til daglig lever mellem to verdener eller to kulturer. De har et ben i døveverdenen og et andet i en hørende majoritetskultur. Det lyder måske mere voldsomt og dramatisk, end det opleves af de unge CODA'ere. En beskriver det på følgende måde:

"Jeg føler mig både hørende og døv. Jeg har ikke tænkt særlig meget over det. Jeg føler, jeg hører godt til begge steder."

På den måde er det en del af hverdagens mange facetter, som nødvendigvis ikke er noget, der fylder i vedkommende bevidsthed. For den unge i citatet er det positivt, at have indsigt og kendskab til begge verdener, men også noget, der er udramatisk og en del af hverdagen.

På den måde kan man se CODA'ere som brobyggere, der står med en fod på hver side af en flod og skaber forbindelse mellem begge sider af floden.

Det særlige ved at være CODA

Forfattere og døveforskere Mather og Andrews (2008) beskriver, hvordan CODA-børn udvikler visuelle opmærksomhedsstrategier, der adskiller sig fra hørende børn med hørende forældre. Når man vokser op i døveverdenen, sætter det spor i hverdagsadfærden. Det kan konkret komme til udtryk i meget gestikulation i kommunikationen, nedsat opmærksomhed på lydinput, øget fokus på visuelle input (Mather & Andrews 2008, 2). Det kan komme til udtryk på forskellige måder. Fx er det derfor, at et CODA-barn ikke altid er opmærksom på kollektive beskeder. I stedet for kan de være vant til, at man banker let i bordet eller tænder og slukker for lyset, når man ønsker at påkalde sig opmærksomhed fra en, der sidder med ryggen til.

Ligeledes, når man vil kontakte eller sige noget til en person, søger man i døveverdenen ofte at skabe fysisk kontakt ved fx at lægge en hånd på skulderen.

Man kan prøve at forstå det ved at tænke på, at CODA'er vokser op i en verden, hvor synet er ens vigtigste sans, og ørerne mere er til baggrundsmusik, som man lytter til indimellem. Ligeledes kan det for CODA-børn være vigtigt, at samtalepartneren kigger på en, for at man føler sig hørt. Øjenkontakt er vigtigt og signalerer opmærksomhed. En ung CODA beskriver:

"Jeg kan godt lide, når folk laver øjenkontakt med mig, fordi så føler jeg, at de hører, hvad jeg siger."

De unge CODA'er i interviewundersøgelsen beskriver, at de har en mere visuel tilgang til verden. De oplever, at de observerer, de lægger mærke til kropssprog og mimik og reagerer ikke altid på lyd. En CODA på 21 år fortæller:

"Jeg kan godt lide at være en flue på væggen. Når der er larm, kan jeg godt lide at zone ud og kigge på folk. Hvordan snakker de med hinanden? Hvordan står de? Hvordan er deres toneleje? Hvad er deres ansigtsudtryk? Det er meget observationsagtigt. Det hjælper til at forstå, hvad der sker og den måde, du kommunikerer på, og hvad det er, du udtrykker, og hvad det er, du føler. Ja, for i den døve verden er jo mimik, ansigtsudtryk, kropssprog, det hele er jo mega vigtigt for en samtale."

Det er et eksempel på den øgede visuelle opmærksomhed, som mange CODA'er har, fordi de er vokset op i hjem med visuel kommunikation, og som kan præge deres ageren i og oplevelser af sociale interaktioner.

Ansvar fra en tidlig alder

En gennemgående indsigt fra interviewene er, at børnene tidligt påtager sig stort ansvar, især i forhold til tolkning og kommunikation for deres forældre. Der opstår mange situationer i hverdagen, hvor de formidler viden eller tolker for forældrene. Det kan være små meddelelser i skolen eller til fritidsaktiviteter, men også i forbindelse med kontakt med offentlige instanser eller sundhedsvæsenet, hvor børnene bliver brugt som bindeled. Det er ofte ad-hoc ting, mindre meddelelser i hverdagen, men kan også være mere alvorlige ting, som de hermed bliver inddraget i. Det samme billede tegner sig i forskningslitteraturen, hvor bl.a. psykolog og døveforsker Singleton og Tittle beskriver, hvordan hørende børn af døve forældre ofte "forældregøres", som de kalder det. Det vil sige, at de overtager voksenansvar allerede fra en tidlig alder (Singleton & Tittle 2000, 228). Det kan opleves som at skulle være barn og voksen på samme tid. Det sker fx i situationer, hvor børnene agerer som tolke for forældrene eller får ansvaret for at lytte efter auditiv information.

Tolkning foregår både i hjemmet, i sociale sammenhænge og i mødet med det offentlige system. En 21-årig CODA beskriver det på følgende måde:

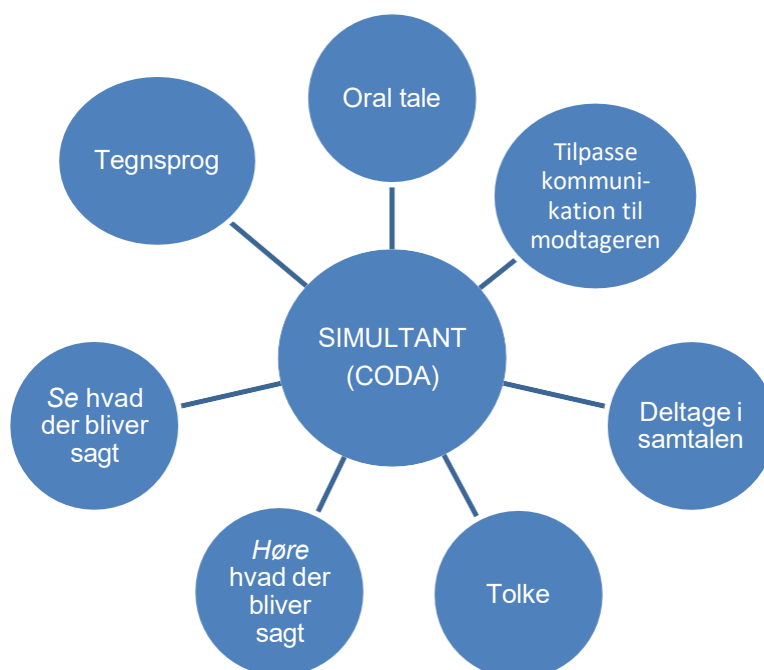
"Ja, fordi jeg er jo en tolk uanset hvad. Hver gang min kæreste eller venner er på besøg, så er jeg jo en tolk. Det kan jeg jo ikke rigtig løbe fra."

Dette ansvar kan være udmattende og indebærer ofte en konstant parathed til at træde til – sprogligt og socialt. Psykologer Allard og Roos (2025) peger på, at CODA-børn kan opleve, at skulle træde til som ad-hoc tolke i mange sociale situationer, heriblandt også aftaler med sundhedssystemer, hvor de tolker for deres forældre. Det giver både oplevelsen af fællesskab, hvor alle i familien hjælper med at overkomme eventuelle kommunikationsbarrierer, men også et særligt ansvar, der kan opleves som stressende og som noget, der adskiller livet som CODA fra andre (Pizer et al. 2012). Ifølge psykologer Filer og Filer kan denne dobbeltrolle både styrke empati og modne barnet, men også medføre emotionel belastning (Filer & Filer 2000, 2). Det er væsentligt at være opmærksom på, at behovet for tolkning ofte opstår i forskellige sammenhænge og tilfældigt, og at det lige så vel kan være omgivelserne, der bruger børnene som tolke, som forældrene.

Samtidig får de hørende børn med døve forældre et ansvar for det auditive miljø. Det vil sige, at de skal være opmærksomme på lyde, alarmer og kommunikation i det offentlige rum (Filer & Filer 2000, 3), som forældrene ikke selv kan reagere på.

Som at samle puslespil

Den hverdagstolkning, som mange CODA-unge beskriver, kræver energi. Selvom de unge i undersøgelsen alle kan tegnsprog og er gode til at blande sprogmodaliteterne, kræver det stadig en stor mængde energi og opmærksomhed at agere som tolk. Det gælder især i sociale situationer, hvor flere personer taler samtidigt på forskellige sprog, ofte med udtryk, der ikke så let lader sig oversætte (fx slang). Forsker i socialt arbejde Audrey Frank (2019) peger på, at selvom CODA'er vokser op med tegnsprog, betyder det ikke nødvendigvis, at de alle er flydende på tegnsprog. Hun peger på, at Hoffmeister (2008) finder, at 40 % af amerikanske CODA'er ikke er flydende på tegnsprog. Der findes ikke tilsvarende opgørelse i en dansk sammenhæng, men det indikerer, at ikke alle CODA'er nødvendigvis er lige gode til at tale tegnsprog. Dette kan muligvis blive tydeligere, når de bliver ældre og flytter hjemmefra og derfor ikke længere taler tegnsprog hver dag.

Figur 2. Illustration over de mange simultane kommunikationsprocesser en CODA skal håndtere i sociale sammenhænge, hvor barnets forældre mødes med personer, der alene behersker oral kommunikation.

De unge ønsker ofte selv at deltage i det sociale og må derfor simultant tolke, tale dansk talesprog, tale dansk tegnsprog, høre/se, hvad andre omkring bordet siger, og bidrage med deres egne pointer i samtalen. Opgaven kan sammenlignes med, at man skal samle brikkerne fra flere forskellige puslespil til ét samlet billede. Det er et stort arbejde, og selvom de unge fortæller, at de er vant til det og ser det som en naturlig del af deres deltagelse i familien, kan det stadig opleves som et stort ansvar, de får pålagt, og noget der nogle gange kan skabe udtrætning, frustration og irritabilitet.

Nogle CODA'er beskriver, at de i ungdomsårene især har mærket en konflikt mellem deres eget behov for selvstændighed og følelsen af forpligtelse over for deres forældre. For nogle er det først i teenageårene, at det opleves som belastende, mens det i barndommen føltes mere naturligt. Først senere mærker man omfanget af det kommunikative ansvar, man har båret og fortsat bærer.

Ikke enten-eller, bare mig

CODA'er vokser op i en dobbelt sproglig og kulturel virkelighed, hvor de tidligt lærer at navigere mellem tegnsprog og talesprog, mellem visuel og auditiv kommunikation. Denne opvækst skaber ikke kun sproglige kompetencer, men også et særligt blik for kontekst, stemninger og kropssprog, som præger deres deltagelse i sociale sammenhænge (Allard & Roos 2025).

Hørende børn af døve forældre er ikke hverken døve eller bare hørende. De er både-og. De bærer på en unik livserfaring, som kan være en styrke, hvis den mødes med

forståelse og anerkendelse (Hoffmeister 2008, 194). Som en 14-årig CODA beskriver det med egne ord:

"Det føles meget naturligt og normalt. Jeg er bare mig."

Det er tydeligt i interviewene, at det at have døve forældre opleves som relativt udramatisk. Det er bare sådan, det er, og det giver i nogle sammenhæng nogle udfordringer og et særligt ansvar. Det kan være udfordrende, stressende og mindre rart, hvis man pludselig som barn får indsigt i voksenproblematikker, og det er en situation, man som fagperson bør være opmærksom på ikke at bringe barnet i. Det kan nemt forebygges ved at bestille tegnsprogstolk.

For de unge er den dobbelte adgang til både døveverdenen og en hørende verden noget, der ses som gennemgående positivt. Interviewundersøgelsen indikerer, at de sjældent oplever sig selv som marginaliserede eller ekskluderede. Tværtimod føler de sig hjemme i begge verdener.

Det står i kontrast til dele af den internationale forskning, som ofte peger på risikoen for dobbelt eksklusion, hvor barnet nok har adgang til både den døve og hørende verden, men ikke føler sig hjemme nogle af stederne. De er hverken "rigtigt" døve eller "rigtigt" hørende. Psykologer Allard og Roos (2025) beskriver dette som fysisk hørende, men psykisk døve (s. 3). Dette dilemma træder ikke stærkt frem blandt de interviewede i denne undersøgelse.

Afrunding

Det særlige ved at have døve forældre er, at man får adgang til et særligt sprog – tegnsprog – og en særlig kultur. Det giver bl.a. kendskab til en visuel verden og en øget opmærksomhed på kropssprog. Nogle gange bliver de unge ambassadører for deres forældre og omgivelsernes nysgerrighed på tegnsprog og døvekultur.

En problematik, der træder frem på baggrund af interviewene og forskningslitteraturen, er det særlige ansvar, som mange CODA'er bærer, særligt i form af tolkning i forskellige situationer, hvor der ikke er en professionel tegnsprogstolk til stede. Der træder de gerne til og hjælper til. Det er en krævende opgave, og de fungerer i praksis som kommunikative brobyggere.

Når fagprofessionelle møder CODA-børn, kræver det derfor både sproglig og social forståelse for barnets dobbelttilhørsforhold, for dets visuelle opmærksomhed og for det ansvar, som barnet ikke altid sætter ord på eller endda er opmærksom på.

For de unge er opmærksomheden på at sikre en god kommunikation en del af deres virkelighed. Det er blot noget, de gør. At have adgang til forskellige sprog og modaliteter er deres hverdag og ikke noget, der nødvendigvis fylder ret meget for dem.

Hvad skal du som fagperson være opmærksom på?

- *Tag ansvar for at aflaste barnets ansvar i kommunikationen. Bestil fx tegnsprogstolk, når der skal kommunikeres med forældrene, uanset omstændighederne og omfanget*
- *Andre adfærds- og kommunikationsnormer er almindelige i en visuel kommunikationskultur. Visuelle og fysiske signaler bruges i større udstrækning, hvilket stiller krav til lysforhold og oversigtsforhold*
- *Vær opmærksom på, at selvom barnet har adgang til både døveverdenen og den hørende majoritetskultur, så det ikke nødvendigvis noget, der fylder meget for vedkommende. Det behøver ikke at være noget, vedkommende er bevidst om eller har lyst til at blive defineret af*

Litteratur

- Allard, K., & Roos, C. (2025). Identity formation in bimodal-bilingual children of Deaf adults (Codas). *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 1–15.
<https://doi.org/10.1093/jdsade/enaf040>
- Baker, A. E., & van den Bogaerde, B. (2014). KODAs: A special form of bilingualism. In M. Marschark & P. E. Spencer (Eds.), *The Oxford handbook of deaf studies in language* (Vol. 2, pp. 218–230). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190241414.013.15>
- Bishop, M., & Hicks, S. (2005). Orange eyes: Bimodal bilingualism in hearing adults from Deaf families. *Sign Language Studies*, 5(2), 188–230.
<https://doi.org/10.1353/sls.2005.0003>
- Clark, K. (2003). Communication and parenting issues in families with deaf parents and hearing children. *Children of Deaf Adults: CODA's*. Retrieved from
<http://www.lifeprint.com/asl101/pages-layout/coda.htm>
- Emmorey, K. (2002). *Language, cognition, and the brain: Insights from sign language research*. Psychology Press.
- Filer, R. D., & Filer, P. A. (2000). Practical considerations for counselors working with hearing children of deaf parents. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 28(4), 224–234. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.2000.tb00301.x>
- Frank, A. (2019). The identity development of the only hearing child in an all-deaf family. *JADARA*, 49(1), 1–25. <https://nsuworks.nova.edu/jadara/vol49/iss1/3>
- Hoffmeister, R. (2008). Border crossings by hearing children of deaf parents: The lost history of CODAs. In H. L. Bauman (Ed.), *Open your eyes: Deaf studies talking* (pp. 189–215). University of Minnesota Press.
- Kanto, L., Laakso, M. L., & Huttunen, K. (2015). Differentiation in language and gesture use during early bilingual development of hearing children of deaf parents. *Bilingualism: Language and Cognition*, 18(4), 769–788.
<https://doi.org/10.1017/S1366728914000169>
- Mather, S. M., & Andrews, J. F. (2008). Eyes over ears: The development of visual strategies by hearing children of Deaf parents. In M. Bishop & S. Hicks (Eds.), *Hearing – Mother Father Deaf: Hearing people in Deaf families* (pp. 131–145). Gallaudet University Press.
- Moroe, N. (2019). Physiologically, I am hearing, but psychologically, I am Deaf: An exploration of the experiences of hearing children raised by Deaf parents. *African Journal of Disability*, 8, 1–9. <https://doi.org/10.4102/ajod.v8i0.499>
- O'Brien, C. (2016). *Children of Deaf Adults in Ireland: Bilingualism in Irish Sign Language and English, and biculturalism in hearing and Deaf cultural communities* (PhD dissertation, Trinity College Dublin). <https://www.tara.tcd.ie/handle/2262/77550>
- Pizer, G., Walters, K., & Meier, R. P. (2012). “We communicated that way for a reason”: Language practices and language ideologies among hearing adults whose

parents are deaf. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 18(1), 75–92.
<https://doi.org/10.1093/deafed/ens031>

Sandler, W., & Lillo-Martin, D. (2006). *Sign language and linguistic universals*. Cambridge University Press.

Shield, A. (2004). Ideological conflict at group boundaries: The hearing children of Deaf adults. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 9(3), 282–291.
<https://doi.org/10.1093/deafed/enh032>

Singleton, J. L., & Tittle, M. D. (2000). Deaf parents and their hearing children. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 5(3), 221–236.
<https://doi.org/10.1093/deafed/5.3.221>

van den Bogaerde, B., & Baker, A. E. (2016). Children of Deaf Adults. In G. Gertz & P. Boudreault (Eds.), *The Sage Deaf Studies Encyclopedia* (Vol. 1, pp. 118–120). Sage.
<https://doi.org/10.4135/9781483346489.n42>